

УДК 911.3

Роксолана Гришко

ОЦІНКА РІВНЯ ВИВЧЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ ДВОСТОРОННЬОГО СПІВРОБІТНИЦТВА КРАЇН В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

У статті проаналізовано доробок вітчизняних науковців за останні десять років, що присвячений дослідженню двостороннього співробітництва країн в галузі туризму як одного з перспективних напрямків наукової діяльності. Даний напрям базується на комплексному міждисциплінарному підході і передбачає вивчення міждержавних зв'язків в галузі туризму з урахуванням політичних, економічних, географічних та інших умов та чинників. Основну увагу приділено предметній специфіці зв'язків, географії країн-партнерів, а також іншим актуальним питанням двосторонньої співпраці України з іноземними державами в туристичній сфері.

Ключові слова: двостороннє співробітництво, туризм, двостороння співпраця України в туристичній сфері, наукові дослідження.

Роксолана Гришко. ОЦЕНКА УРОВНЯ ИЗУЧЕННОСТИ ПРОБЛЕМЫ ДВОСТОРОННЕГО СОТРУДНИЧЕСТВА СТРАН В ОБЛАСТИ ТУРИЗМА. В статье проанализированы достижения отечественных ученых за последние десять лет, посвященные исследованию двустороннего сотрудничества стран в области туризма как одного из перспективных направлений научной деятельности. Данное направление базируется на комплексном междисциплинарном подходе и предполагает изучение межгосударственных связей в области туризма с учетом политических, экономических, географических и других условий и факторов. Основное внимание уделено предметной специфике связей, географии стран-партнеров, а также другим актуальным вопросам двустороннего сотрудничества Украины с иностранными государствами в туристической сфере.

Ключевые слова: двустороннее сотрудничество, туризм, двустороннее сотрудничество Украины в туристической сфере, научные исследования.

Roksolana Gryshko. ESTIMATION OF LEVEL STUDIES OF BILATERAL COOPERATIONS BETWEEN COUNTRIES IN THE FIELD OF TOURISM. In article analyzed the scientific results of national scientists over the last ten years that are devoted to bilateral cooperation in the field of tourism as one of the most promising directions of scientific activity. This direction is based on an integrated multidisciplinary approach and involves the study of international relations in the tourism industry including political, economic, geographical and other conditions and factors. Special attention is given to the specifics of the subject relationships, geography partner countries, as well as other issues of bilateral cooperation between Ukraine and foreign countries in the tourism sector.

Key words: bilateral cooperation, tourism, bilateral cooperation of Ukraine in the tourism sector, scientific research.

Актуальність дослідження. Необхідність розбудови рівноправних двосторонніх відносин між державами світу обумовлена об'єктивними потребами та національними інтересами, часто відображена в зовнішньополітичних концепціях держав. У сучасних умовах туризм здійснює суттєвий вплив не тільки на розвиток світового господарства, але й виступає важливим чинником покращення взаємовідносин між державами, становлення миру і взаєморозуміння між представниками різних культур. Туризм створює сприятливу основу для розвитку політичних, економічних, науково-технічних, міжособистісних відносин соціокультурного характеру, тому багато країн намагаються розширювати свої туристичні зв'язки задля зміцнення позицій держави у міжнародному співтоваристві. Дослідження рівня вивченості саме двосторонніх відносин в галузі туризму є актуальним, адже донедавна цій проблематиці у вітчизняній науковій літературі не приділялось належної уваги.

Метою дослідження є аналіз доробку вітчизняних науковців за останні десять років, присвяченого проблемі двосторонніх відносин в галузі туризму, критичне осмислення й узагальнення рівня вивченості цієї проблеми і визначення перспективних напрямків подальших наукових пошуків.

Виклад основного матеріалу. Двостороннє співробітництво в галузі туризму – це система зв'язків і відносин різної природи між двома країнами, що виникає з метою інтенсифікації розвитку туристичної галузі і задоволення потреб громадян на

туристичних ринках обох держав-партнерів на принципах взаємної поваги до суверенітету та рівноправ'я. Дослідження двосторонніх відносин у сфері туризму потрібно розглядати як перспективний напрямок наукової діяльності, що базується на комплексному міждисциплінарному підході і передбачає вивчення міждержавних зв'язків у галузі туризму з урахуванням політичних, економічних, географічних, історичних, етнічних, культурних, релігійних умов та чинників.

Нами було проаналізовано 30 статей українських науковців, 6 дисертацій та 1 монографія, які прямо чи певною мірою присвячені питанням двостороннього співробітництва країн в галузі туризму.

Головними джерелами інформації для тематичного пошуку і відбору статей слугували веб-сайт «Все о туризме – туристическая библиотека» (профільна колекція електронних текстів науково-освітнього призначення), а також електронний архів наукового збірника «Географія та туризм» як одного з авторитетних фахових видань України. Всі 30 статей оцінювались з кількох позицій: а) приналежності до певних галузей науки; б) характеру наукових завдань, що вирішувались окремими авторами; в) географії тематичних сюжетів. Аналіз статей показав, що вчені найчастіше розкривають суспільно-географічні та інституційно-правові аспекти двосторонньої співпраці в туризмі, менше уваги приділяється політичному та економічному аспектам проблеми. Більшість публікацій присвячено прикладним питанням науково-практичного характеру. На жаль, майже відсутні роботи теоретико-методичного хара-

ктеру, присвячені концептуальному баченню проблеми двосторонніх відносин в галузі туризму [певною мірою ці питання розкрито у 4, 10, 33]. Щодо частоти географічних сюжетів, то найбільша кількість опрацьованих нами наукових статей присвячена українсько-польським [3, 11, 13, 24, 26, 28, 29, 31, 32, 35] та українсько-італійським [5, 7, 8, 12, 18, 21, 25, 36] двостороннім відносинам в сфері туризму. Серед інших сюжетів розглядаються відносини України з Китаєм [14, 19], Ізраїлем [17, 37], Росією [5], Австрією [20] і навіть з далекою Аргентиною [2].

Суспільно-географічні аспекти двостороннього туристичного співробітництва України висвітлюють Басюк Д.І. [2], Бордун О.Ю. [7], Бойко О.Е. [6], Джаман В.О. [12], Дубович І.А. [13], Дьякова О.Є. [14], Зима А.Г. [17], Костащук В.І. [21], Мельничук А.Л. [28], Поліщук Л.С. [35], Уварова Г.Ш. [36] та ін. Суть таких досліджень полягає у вивченні взаємодії між національними ринками туристичних послуг, більшість статей розкриває структуру та динаміку туристичних потоків між державами (хоча не завжди ці дані є достовірними) [7, 8, 14, 20, 21, 25, 26, 37]. Не висвітлені питання територіальної організації туристичних потоків іноземних туристів в Україні. Складність розкриття подібних сюжетів полягає у відсутності в Україні об'єктивної методики статистичного обліку в'їзних туристичних потоків і високій вартості польових соціогеографічних досліджень. Також науковці стикаються з поняттям псевдотуристичних виїзних потоків, які породжуються нелегальною міграцією. Цю проблематику досліджує Джаман В.О. [12].

В окремих статтях автори приділяють багато уваги туристичним ресурсам зарубіжних країн, які є або можуть бути цікавими для українського споживача [2, 14, 19, 25, 36], здійснюють оцінку умов для організації розвитку туризму.

Виявлено статті, значною мірою присвячені туристичним ресурсам України, що можуть бути привабливими для іноземних туристів. Ці наукові праці розкривають питання співробітництва між двома державами в основному з позицій туристичного країнознавства як частини рекреаційної географії [2, 8, 36]. Адаже з більшістю країн, де спостерігається високий рівень розвитку туризму, у нас переважно складається від'ємне сальдо туристичного балансу. Тому важливим завданням для науковців є розробка нових цільових маршрутів Україною, обґрунтування пропозицій щодо можливості використання певних вітчизняних туристичних ресурсів у розрахунку на потенційних споживачів – громадян конкретної іноземної держави.

Двостороннє співробітництво в галузі туризму здійснюється за допомогою політичних, правових і фінансових механізмів. Цим аспектам співробітництва присвятили свої дослідження Біланюк О.П. [3], Бобер Н.М. [5], Василяха Н.В. [10], Зеленко О.О. [16], Зінько Ю.В. [18], Краєвська О.А. [22, 23], Мігущенко Ю.В. [29, 31, 32], Поліщук Л.С. [35]. Наведено характеристику політико-правових та інституційних аспектів розвитку туризму в зарубіжних країнах, оцінено можливості використання окремих механізмів в Україні. Також проводиться аналіз дво-

сторонньої договірної бази, надається оцінка проектам і заходам, які проводяться двома країнами-партнерами і обґрунтовуються пріоритети подальшого розвитку двосторонніх відносин.

Зв'язки і відносини між двома державами в сфері туризму доцільно розглядати на різних ієрархічних рівнях: національному, регіональному і локальному. Чимало опрацьованих нами публікацій присвячені транскордонному співробітництву, що є одним із видів регіональної співпраці. Варто відмітити й той факт, що наукові статті, які висвітлюють транскордонне співробітництво України з сусідніми державами, в основному розкривають особливості співпраці західних регіонів нашої країни [4, 10, 13, 16, 24, 28, 29]. Менше уваги приділено східному кордону [6, 16], інші ділянки українського кордону в опрацьованому нами масиві наукових статей не згадуються.

Окремий блок опрацьованих матеріалів сформували результати дисертаційних досліджень українських науковців. Джерелом вихідної інформації стали каталог авторефератів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. За приналежністю дисертацій до конкретної галузі науки картина така: по дві дисертації з економічних (одна з них – докторська) та політичних наук, по одній – з географічних наук і галузі державне управління. За географією сюжетів 4 дисертації в більшій чи меншій мірі розглядають питання українсько-польської співпраці в галузі туризму; 1 дисертація присвячена перспективам державного регулювання розвитку туризму в Україні на основі досвіду Франції; ще 1 дисертаційна робота містить аналіз співпраці України з країнами-членами ЄС (робота стала предметом нашої уваги тому, що тут присутній аналіз двосторонньої договірної бази). Розглянемо детальніше кожен з них.

Борушак М. у своїй докторській дисертації «Стратегія розвитку туристичних регіонів» розробив концепцію розвитку туристичних регіонів та методологію формування довготермінової стратегії розвитку туристичних регіонів. Дана концепція базується на поєднанні формальних і неформальних взаємозв'язків їх суспільної, економічної та екологічної систем та передбачає, у залежності від конкретної ситуації, застосування однієї з наступних концепцій: кардинальної зміни, подальшого зростання, вибіркового зростання, збереження досягнутого стану. Вчений зазначає, що туризм може стати однією з перспективних форм співпраці прикордонних регіонів України та Польщі, а також одним із головних елементів співпраці ЄС із державами Східної Європи (Україною, Білоруссю, Росією та ін.) [9].

Кандидатська дисертація Мігущенко Ю.В. «Пріоритети конкурентоспроможності українсько-польського співробітництва в туристичній сфері» містить положення про те, що характерною тенденцією розвитку міжнародного туризму є інтенсифікація багатостороннього та двостороннього обміну туристичними послугами. Автор підкреслює, що географічне розташування України, її туристичний потенціал, напрями та обсяги туристичних потоків, сусідство з країнами-членами ЄС вимагають від нашої держави концентрації організаційних зусиль та

фінансових ресурсів на поглибленні двостороннього співробітництва у сфері туризму з Польщею [30].

В роботі Мокляка А.В. «Туристські ресурси для потреб іноземного туризму в Україні (в контексті українсько-польських туристичних зв'язків)» наведено оцінку та систематизацію чинників, що визначають привабливість комплексу міжнародного туризму України для іноземців, обґрунтовано рекомендації щодо залучення польських споживачів на український туристичний ринок. У своїй роботі автор пропонує напрямки вдосконалення туристичної галузі України задля збільшення туристичних потоків. Мокляк А.В. провів також туристичне районування України для потреб іноземного туризму з позицій польського споживача [34].

У дисертаційній роботі Завітневич Н.Г. «Гуманітарний чинник в українсько-польських міждержавних відносинах» авторка розглядає систему гуманітарних відносин між країнами з урахуванням питань українсько-польського співробітництва в галузі туризму. В роботі досліджується стан міграційних процесів та туристичних потоків між Україною та Польщею і розкривається роль туризму в розвитку міждержавних відносин між двома країнами [15].

Алексеева Ю.В. у своїй дисертації «Державне регулювання розвитку туризму України в контексті досвіду Франції» вважає за доцільне використання окремих елементів механізму державного управління туризмом Франції для вдосконалення діяльності туристичної галузі України. Але при цьому авторка наголошує на необхідності врахування історичних, правових і культурних особливостей нашої країни під час запозичення будь-яких механізмів [1].

Краєвська О.А. у своїй дисертації аналізує досвід співпраці України з ЄС у сфері туризму. Для розширення туристичного співробітництва з державами-членами ЄС і підвищення конкурентоспроможності вітчизняного туризму важливим є сприяння з боку ЄС у залученні інвестицій для розбудови туристичної інфраструктури України, в тому числі трансграничної, а також створення корпоративних турп-

родуктів (особливо міжнародних маршрутів на транскордонних територіях) та їх ефективного маркетингу на європейському та світовому ринках. Ще одним важливим кроком автор вважає налагодження системи обміну досвідом на постійній основі між державними органами зі сфери туризму України та країн ЄС щодо організаційного та законодавчого забезпечення туристичної діяльності [23].

У монографії «Географічні аспекти розвитку туризму (на прикладі України та Польщі)» за редакцією Явкіна В.Г. проведено аналіз рекреаційно-туристичного потенціалу України та Польщі, запропонована типологія природно-рекреаційних комплексів природних регіонів України, здійснене дослідження розвитку окремих видів туризму у цих двох країнах. Розглядаються ресурсні та інфраструктурні передумови розвитку туризму в окремих регіонах України та Польщі, а також – перспективні види та форми туристсько-рекреаційної діяльності. Вивчаються географічні та екологічні проблеми туристичної галузі в Україні та Польщі [11].

Отже, виходячи з проведеного аналізу наукових робіт, можна зробити **висновок**, що основна увага науковців привернута до суспільно-географічних та інституційно-правових аспектів регулювання двосторонніх відносин між країнами в галузі туризму, до проблем трансграничного співробітництва та діяльності євро регіонів в контексті туристичних зв'язків. Водночас превалюють роботи науково-практичного характеру, цілісної теоретичної концепції розвитку двостороннього співробітництва у сфері туризму не створено. Пріоритетними завданнями суспільно-географічних досліджень на перспективу є обґрунтування теоретико-методологічних засад двостороннього співробітництва в галузі туризму, розробка і вдосконалення понятійно-термінологічного апарату, обґрунтування ефективних видів і форм співробітництва, розширення географічного спектру об'єктів дослідження за рахунок зростання уваги до нових потенційних країн-партнерів.

Список використаних джерел:

1. *Alekseyeva Yu.V. Derzhavne rehulyuvannya rozvytku turystychnoyi haluzi Ukrayiny v konteksti dosvidu Frantsiyi: Avtoref. dys... kand. nauk z derzh. upr.: 25.00.02 / Yu.V. Alekseyeva; Odes. region. in-t derzh. upr. Nats. akad. derzh. upr. pry Prezidentovi Ukrayiny. – O., 2005. – 20 s. [Алексеева Ю.В. Державне регулювання розвитку туристичної галузі України в контексті досвіду Франції: Автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Ю.В. Алексеева; Одес. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – О., 2005. – 20 с.]*
2. *Basyuk D.I. Stan i perspektyvy ukrajinsko-argentynskogo turystychnoho spivrobotnytstva [Tekst] / D.I. Basyuk // Geografiya ta turizm. – 2012. – Vyp.22. – S. 58-66. [Басюк Д.І. Стан і перспективи українсько-аргентинського туристичного співробітництва [Текст] / Д.І. Басюк // Географія та туризм. – 2012. – Вип. 22. – С. 58-66].*
3. *Bilanyuk O.P. Suchasnyj stan ta perspektyvy rozvytku mizhnarodnoho turizmu v ukrajinsko-polskykh vidnosynakh [Elektronnyj resurs] / O.P. Bilanyuk // Ekonomika. Upravlinnya. Innovaciya. – 2012. – № 2 (8). – Rezhym dostupu: http://tourlib.net/statti_ukr/bilanjuk.htm [Біланюк О.П. Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародного туризму в українсько-польських відносинах [Електронний ресурс] / О.П. Біланюк // Економіка. Управління. Інновації. – 2012. – №2 (8). – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/bilanjuk.htm].*
4. *Bil M. Transkordonne spivrobotnytstvo regioniv Ukrayiny v galuzi turizmu: suchasnyj stan ta osnovni napryamy rozvytku / M. Bil // Demokratychnе vryaduvannya: nauk. visn. – 2008. – Vyp. 2 – S. 21-24. [Біль М. Транскордонне співробітництво регіонів України в галузі туризму: сучасний стан та основні напрями розвитку / М. Біль // Демократичне врядування: наук. вісн. – 2008. – Вип. 2 – С. 21-24].*
5. *Bober N.M. Pravovi zasady spivrobotnytstva Ukrayiny ta Italiyi u galuzi turizmu) [Tekst] / N.M. Bober // Geografiya ta turizm: nauk. zb. – K.: Alterpres, 2010. – Vyp. 7. – S. 7-11. [Бобер Н.М. Правові засади співро-*

- бітництва України та Італії у галузі туризму) [Текст] / Н.М. Бобер // Географія та туризм: наук. зб. – К.: Альтерпрес, 2010. – Вип. 7. – С.7-11].
6. Boyko O.E. Transregionalne spivrobotnytstvo Luhanskoji oblasti z hranychnymy oblastyamy Rosiyskoyi Federatsiyi v haluzi turyzmu [Tekst] / O.E. Boyko, A.V. Ryumina // Geografiya ta turyzm: nauk. zb. – K.: Alterpres, 2012. – Vyp. 19. – S. 71-77 [Бойко О.Е. Трансрегіональне співробітництво Луганської області з граничними областями Російської Федерації в галузі туризму [Текст] / О.Е. Бойко, А.В. Рюміна // Географія та туризм: наук. зб. – К.: Альтерпрес, 2012. – Вип. 19. – С. 71-77].
 7. Bordun O.Yu. Analiz turystychnoho potoku z Italiyi do Ukrainy (na prykladi Lvivskoyi oblasti) [Tekst] / O.Yu. Bordun, D.A. Kadnichanskyj // Geografiya ta turyzm: nauk. zb. – K.: Alterpres, 2012. – Vyp. 21. – S. 157-165 [Бордун О.Ю. Аналіз туристичного потоку з Італії до України (на прикладі Львівської області) [Текст] / О.Ю. Бордун, Д.А. Каднічанський // Географія та туризм: наук. зб. – К.: Альтерпрес, 2012. – Вип. 21. – С. 157-165].
 8. Bordun O.Yu. Vykorystannya resursiv Lvivskogo turystychnoho tsentru v konteksti ukrayino-italiyskogo spivrobotnytstva [Tekst] / O.Yu. Bordun, M.Z. Gamalo // Geografiya ta turyzm: nauk. zb. – K.: Alterpres, 2010. – Vyp. 7. – S. 11-14. [Бордун О.Ю. Використання ресурсів Львівського туристичного центру в контексті україно-італійського співробітництва [Текст] / О.Ю. Бордун, М.З. Гамало // Географія та туризм: наук. зб. – К.: Альтерпрес, 2010. – Вип. 7. – С. 11-14].
 9. Boruschak M. Strategiya rozvytku turystychnykh regioniv: avtoref. dys. na zdobuttya naukovoho stupenya d. ekon. nauk: spets. 08.00.05 «Rozvytok produktyvnykh syl i regionalna ekonomika» [Elektronnyj resurs] / Boruschak Myroslav; Instytut regionalnykh doslidzhen NAN Ukrainy. – Lviv, 2008. – 20 s. – Rezhym dostupu: http://tourlib.net/aref_tourism/boruschak.htm [Борушак М. Стратегія розвитку туристичних регіонів: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня д. екон. наук: спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» [Електронний ресурс] / Борушак Мирослав; Інститут регіональних досліджень НАН України. – Львів, 2008. – 20 с. – Режим доступу : http://tourlib.net/aref_tourism/boruschak.htm].
 10. Vasylykha N.V. Rozvytok rynku turystychnykh posluh u konteksti rozvytku transkordonnoho spivrobotnytstva [Elektronnyj resurs] / N.V. Vasylykha // Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. – 2010 – Vyp. 3. – S. 160-165. – Rezhym dostupu: http://tourlib.net/statti_ukr/vasylykha2.htm [Василиха Н. В. / Розвиток ринку туристичних послуг у контексті розвитку транскордонного співробітництва [Електронний ресурс] / Н.В. Василиха // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2010 – Вип. 3. – С. 160-165. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/vasylykha2.htm].
 11. Geografichni aspekty rozvytku turyzmu (na prykladi Ukrainy ta Polschi): monografiya / V.G. Yavkin, V.P. Rudenko, V.M. Andreychuk, O.D. Korol ta in. – Chernivtsi: Chernivetskyj natsionalnyj universytet, 2010. – 344 s. [Географічні аспекти розвитку туризму (на прикладі України та Польщі): монографія / В.Г. Явкін, В.П. Руденко, В.М. Андрейчук, О.Д. Король та ін. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2010. – 344 с.].
 12. Dzhaman V.O. Psevdoturystychni potoky ukrayinskoji emigratsiyi v Italiyu. Struktura ta osoblyvosti poshyrennya [Tekst] / V.O. Dzhaman, K.V. Vladychuk // Geografiya ta turyzm: nauk. zb. – K.: Alterpres, 2012. – Vyp. 20. – S. 198-204 [Джаман В.О. Псевдотуристичні потоки української еміграції в Італію. Структура та особливості поширення [Текст] / В.О. Джаман, К.В. Владійчук // Географія та туризм: наук. зб. – К.: Альтерпрес, 2012. – Вип. 20. – С. 198-204].
 13. Dubovych I.A. Osoblyvosti ta perspektivy rozvytku ukrayinsko-polskoho transkordonnoho spivrobotnytstva u haluzi turyzmu [Tekst] / I.A. Dubovych, T.P. Vasylenko, O.V. Vychka // Nauk. visn. Nats. lisotekhn. un-tu Ukrainy. – 2005. – Vyp. 15.7. – S. 274-278. [Дубович І.А. Особливості та перспективи розвитку українсько-польського транскордонного співробітництва у галузі туризму [Текст] / І.А. Дубович, Т.П. Василенко, О.В. Вичка // Наук. вісн. Нац. лісотехн. ун-ту України. – 2005. – Вип. 15.7. – С. 274-278].
 14. Dyakova O.Ye. Spivrobotnytstvo mizh Ukrainoyu ta Kytayskoyu Narodnoyu Respublikoyu v sferi turyzmu [Tekst] / O.Ye. Dyakova // Geografiya ta turyzm: nauk. zb. – K.: Alterpres, 2013. – Vyp. 25 – S. 18-25. [Дьякова О.Є. Співробітництво між Україною та Китайською Народною Республікою в сфері туризму [Текст] / О.Є. Дьякова // Географія та туризм: наук. зб. – К.: Альтерпрес, 2013. – Вип. 25 – С.18-25].
 15. Zavitnevych N.G. Humanitarnyj chynnuk v ukrayinsko-polskykh mizhderzhavnykh vidnosynakh [Tekst]: avtoref. dys... kand. polit. nauk: 23.00.04 / Zavitnevych Nataliya Georgiyivna; Kyivskyj natsionalnyj un-t im. Tarasa Shevchenka, Instytut mizhnarodnykh vidnosyn. – K., 2009. – 23 s. [Завітневич Н.Г. Гуманітарний чинник в українсько-польських міждержавних відносинах [Текст]: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / Завітневич Наталія Георгіївна; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин. – К., 2009. – 23 с.].
 16. Zelenko O.O. / Rol evroregioniv u rozvytku turystychnoyi industriyi Ukrainy [Elektronnyj resurs] / O.O. Zelenko // Chasopys ekonomichnykh reform. – 2013. – № 3 (11). – S. 148-155. – Rezhym dostupu: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Cher_2013_3_25.pdf [Зеленко О.О. / Роль єврорегіонів у розвитку туристичної індустрії України [Електронний ресурс] / О.О. Зеленко // Часопис економічних реформ. – 2013. – №3 (11). – С.148-155. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Cher_2013_3_25.pdf].

17. Zima A.G. *Perspektivy sotrudnichestva Ukrainy i Izrailya v sfere turistichestkogo obsluzhyvaniya* [Tekst] / A.G. Zima, V.A. Podgaynaya // *Geografiya ta turizm: nauk. zb.* – K.: Alterpres, 2010. – Vyp. 14. – S. 225-261 [Зима А.Г. *Перспективи співробітництва України та Ізраїля в сфері туристического обслуговування* [Текст] / А.Г. Зима, В.А. Подгайна // *Географія та туризм: наук. зб.* – К.: Альтерпрес, 2010. – Вип. 14. – С. 225-261].
18. Zinko Yu.V. *Vykorystannya italiyskoho zakonodavchoho dosvidu dlya rozrobky zakonoproektiv u sferi silskoho turizmu Ukrainy* [Tekst] / Yu.V. Zinko ta in. // *Geografiya ta turizm: nauk. zb.* – K.: Alterpres, 2011. – Vyp. 16. – S. 51-59 [Зінко Ю.В. *Використання італійського законодавчого досвіду для розробки законопроектів у сфері сільського туризму України* [Текст] / Ю.В. Зінко та ін. // *Географія та туризм: наук. зб.* – К.: Альтерпрес, 2011. – Вип. 16. – С. 51-59].
19. Kiptenko V. *Kitayskiy opyt ustoychivogo razvityya turizma v Ukrainy* [Elektronnyj resurs] / V. Kiptenko. – Rezhym dostupa: <http://2012uwell.com/news/kitayskiy-opyt-ustoychivogo-razvitya-turizma-ukraine> [Киптенко В. *Китайський опыт устойчивого развития туризма в Украине* [Электронный ресурс] / В. Киптенко. – Режим доступа: <http://2012uwell.com/news/kitayskiy-opyt-ustoychivogo-razvitya-turizma-ukraine>].
20. Kodynets I.V. *Pryсутnist avstriytsiv v Ukraini yak resurs etnogennoho turizmu* [Tekst] / I.V. Kodynets // *Geografiya ta turizm*. – 2012. – Vyp. 22. – S. 105-112. [Кодинець І.В. *Присутність австрійців в Україні як ресурс етногенного туризму* [Текст] / І.В. Кодинець // *Географія та туризм*. – 2012. – Вип. 22. – С. 105-112].
21. Kostaschuk V.I. *Suchasnyj stan mizhnarodnoho turizmu mizh Ukrainoyu ta Italiyeu (na prykladі Chernivetskoj oblasti)* [Tekst] / V.I. Kostaschuk // *Geografiya ta turizm: nauk. zb.* – K.: Alterpres, 2011. – Vyp. 16. – S. 63-72. [Костащук В.І. *Сучасний стан міжнародного туризму між Україною та Італією (на прикладі Чернівецької області)* [Текст] / В.І. Костащук // *Географія та туризм: наук. зб.* – К.: Альтерпрес, 2011. – Вип. 16. – С. 63-72].
22. Krayevska O. *Spivpratsya Ukrainy ta Evropeyskoho Soyuzu u sferi turizmu: polityko-pravovuj aspekt* / O. Krayevska, Yu. Prysyazhnyuk // *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya mizhnarodni vidnosyny*, 2008. – Vyp. 24. – S. 269-278. [Краєвська О. *Співпраця України та Європейського союзу у сфері туризму: політико-правовий аспект* / О. Краєвська, Ю. Присяжюк // *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*, 2008. – Вип. 24. – С. 269-278].
23. Krayevska O.A. *Kontseptualni zasady ta instytutsiyni mekhanizmy polityky Evropeyskoho Soyuzu u sferi turizmu: Avto-ref. dys... kand. polit. nauk: 23.00.04* / O.A. Krayevska; Lviv. nats. un-t im. I. Franka. – L., 2007. – 19 s. [Краєвська О.А. *Концептуальні засади та інституційні механізми політики Європейського Союзу у сфері туризму: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04* / О.А. Краєвська; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. – Л., 2007. – 19 с.].
24. Krekhovetska I.V. *Ukrayinsko-polska pidhotovka do EURO-2012: transkordonni infrastrukturni napryamky diyalnosti v sferi rozvytku turizmu* / I.V. Krekhovetska // *Geografiya ta turizm: nauk. zb.* – K.: Alterpres, 2012. – Vyp. 14. – S. 148-153 [Креховецька І.В. *Українсько-польська підготовка до Євро-2012: транскордонні інфраструктурні напрямки діяльності в сфері розвитку туризму* / І.В. Креховецька // *Географія та туризм: наук. зб.* – К.: Альтерпрес, 2012. – Вип. 14. – С. 148-153].
25. Kulinich M.T. *Popyt ta propozyziya na turystychnomu rynku «Ukrayina – Italiya»* [Tekst] / M.T. Kulinich, I.L. Shymanska // *Geografiya ta turizm: nauk. zb.* – K.: Alterpres, 2011. – Vyp. 16 – S. 25-29 [Кулініч М.Т. *Попит та пропозиція на туристичному ринку «Україна – Італія»* [Текст] / М.Т. Кулініч, І.Л. Шиманська // *Географія та туризм: наук. зб.* – К.: Альтерпрес, 2011. – Вип. 16 – С. 25-29].
26. Kureda N.M. *Napryamky rozvytku vyiznoho ta vvyiznoho turizmu Ukrainy – Polska* [Elektronnyj resurs] / N.M. Kureda, V.O. Samoilenko // *Ekonomika. Upravlinnya. Innovatsiyi.* – 2010. – № 1 (3). – Rezhym dostupa: http://tourlib.net/statti_ukr/kureda.htm [Курда Н.М. *Напрямки розвитку в'їзного та виїзного туризму України – Польща* [Електронний ресурс] / Н.М. Курда, В.О.Самойленко // *Економіка. Управління. Інновації.* – 2010. – № 1 (3). – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/kureda.htm].
27. Malska M.P. *Mizhnarodnyj turizm i sfera posluh* [Tekst] / M.P. Malska, N.V. Antonyuk, N.M. Ganuch. – K.: Znannya, 2008. – 661 s. [Мальська М.П. *Міжнародний туризм і сфера послуг* [Текст] / М.П. Мальська, Н.В. Антонюк, Н.М. Ганич. – К.: Знання, 2008. – 661 с.].
28. Melnychuk A.L. *Peredumovy stvorennya ukrayinsko-polskoho transkordonnoho turystychnoho klasteru* [Tekst] / A.L. Melnychuk, A.O. Vodina // *Geografiya ta turizm: nauk. zb.* – K.: Alterpres, 2010. – Vyp. 8. – S. 41-45 [Мельничук А.Л. *Передумови створення українсько-польського транскордонного туристичного кластеру* [Текст] / А.Л. Мельничук, А.О. Бодіна // *Географія та туризм: наук. зб.* – К.: Альтерпрес, 2010. – Вип. 8. – С. 41-45].
29. Miguschenko Yu.V. *Obgruntuvannya priorytetiv spilnoyi ukrayinsko-polskoyi strategiyi transkordonnoho rozvytku v sferi turizmu* [Tekst] / Yu.V. Miguschenko // *Ekonomichni nauky. Seriya «Ekonomichna teoriya ta ekonomichna istoriya»*. Zbirnyk naukovykh prats. LNTU. – Lutsk, 2009. – Vypusk 6 (23). – Ch. 2. – S. 1-10. [Мігущенко Ю.В. *Обгрунтування пріоритетів спільної українсько-польської стратегії транскордонного розвитку в сфері туризму* [Текст] / Ю.В. Мігущенко // *Економічні науки. Серія «Економічна теорія та економічна історія»*. Збірник наукових праць. ЛНТУ. – Луцьк, 2009. – Випуск 6 (23). – Ч. 2. – С. 1-10].
30. Miguschenko Yu.V. *Priorytety konkurentospromozhnosti ukrayinsko-polskoho spivrobotnytstva v turystychnij sferi: avto-ref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.02* / Yu.V. Miguschenko / Ternop. nats. ekon. un-t. – T., 2010. – 20 s. [Мігущенко Ю.В. *Пріоритети конкурентоспроможності українсько-польського співробітництва в туристичній сфері: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.02* / Ю.В. Мігущенко / Терноп. нац. екон. ун-т. – Т., 2010. – 20 с.].

31. Miguschenko Yu.V. *Komparatyvnyj analiz instytutsiynoho zabezpechennya turystychnoy diyalnosti Ukrainy ta Polschi [Tekst] / Yu.V. Miguschenko // Problemy i perspektivy razvitiya sotrudnichestva mezhdru stranami Yugo-Vostochnoy Evropy v ramkakh Chernomorskogo ekonomicheskogo sotrudnichestva u GUAM. – 2011. – S. 486-494 [Мігущенко Ю.В. Компаративний аналіз інституційного забезпечення туристичної діяльності України та Польщі [Текст] / Ю.В. Мігущенко // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ. – 2011. – С. 486-494].*
32. Miguschenko Yu.V. *Systemno-strukturni kharakterystyky turystychnoho spivrobitnytstva Ukrainy ta Polschi v umovakh evrointegratsiyi [Tekst] / Yu.V. Miguschenko // Ekonomika. Upravlinnya. Innovatsiyi. – L., 2011. – № 2 (6). – S. 15-20. [Мігущенко Ю.В. Системно-структурні характеристики туристичного співробітництва України та Польщі в умовах євроінтеграції [Текст] / Ю.В. Мігущенко // Економіка. Управління. Інновації. – Л., 2011. – № 2 (6). – С. 15-20].*
33. Mischenko A.G. / *Mizhnarodne spivrobitnytstvo v sferi turizmu [Elektronnyj resurs] / A.G. Mischenko // Naukovyj visnyk Kyivskoho humanitarnoho instytutu. Seriya: ekonomichni nauky. – 2008. – № 1. – S. 18-24. – Rezhym dostupu: http://tourlib.net/statti_ukr/mishchenko.htm [Мищенко А.Г. / Міжнародне співробітництво в сфері туризму [Електронний ресурс] / А.Г. Мищенко // Науковий вісник Київського гуманітарного інституту. Серія: економічні науки. – 2008. – № 1. – С. 18-24. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/mishchenko.htm].*
34. Moklyak A.V. *Turystski resursy dlya potreb inozemnoho turizmu v Ukraini (v konteksti ukrajinsko-polskykh turystychnykh zvyazkiv): Avtoref. dys... kand. geogr. nauk: 11.00.02 / A.V. Moklyak / Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka. – K., 2004. – 17 s.: rys., tabl. [Мокляк А.В. Туристські ресурси для потреб іноземного туризму в Україні (в контексті українсько-польських туристичних зв'язків): Автореф. дис... канд. геогр. наук: 11.00.02 / А.В. Мокляк / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2004. – 17 с.: рис., табл.].*
35. Polischuk L.S. *Upravlinnya rozvytkom turizmu: dosvid Polschi [Tekst] / Polischuk L.S. // Geografiya ta turizm: nauk. zb. – K.: Alterpres, 2012. – Vyp. 23. – S. 181-187 [Поліщук Л.С. Управління розвитком туризму: досвід Польщі [Текст] / Поліщук Л.С. // Географія та туризм: наук. зб. – К.: Альтерпрес, 2012. – Вип. 23. – С. 181-187].*
36. Uvarova G.Sh. *Shlyakhy optymizatsiyi spivrobitnytstva mizh Ukrainoyu ta Italiyeyu u turystychniy sferi [Tekst] / G.Sh. Uvarova // Geografiya ta turizm: nauk. zb. – K.: Alterpres, 2012. – Vyp. 21. – S. 110-116 [Уварова Г.Ш. Шляхи оптимізації співробітництва між Україною та Італією у туристичній сфері [Текст] / Г.Ш. Уварова // Географія та туризм: наук. зб. – К.: Альтерпрес, 2012. – Вип. 21. – С. 110-116].*
37. Shparaha T.I. *Peredumovy vynyknennya i suchasnyj stan Khasyidskoho palomnytstva v Ukraini [Tekst] / T.I. Shparaha, M.M. Mykhalyuk // Geografiya ta turizm: nauk. zb. – K.: Alterpres, 2012. – Vyp. 22. – S. 98-105. [Шпарага Т.І. Передумови виникнення і сучасний стан Хасидського паломництва в Україні [Текст] / Т.І. Шпарага, М.М. Михалюк // Географія та туризм : наук. зб. – К.: Альтерпрес, 2012. – Вип. 22. – С. 98-105].*

Summary

Roksolana Gryshko. ESTIMATION OF LEVEL STUDIES OF BILATERAL COOPERATIONS BETWEEN COUNTRIES IN THE FIELD OF TOURISM.

Study of bilateral relations in tourism is promising direction of scientific activity that is based on an integrated multidisciplinary approach and involves the study of international relations in the field of tourism considering the political, economic, geographical, historical, ethnic, cultural and religious conditions and factors.

A number of publications that directly or to some extent devoted to bilateral cooperation in the field of tourism were analyzed in this article.

All scientific publications were evaluated from several positions: a) belonging to specific fields of science; b) the nature of scientific problems that were solved by individual authors; c) thematic subject's geography. The analysis of the articles showed that socio-geographical and institutional aspects of bilateral cooperation in tourism are more often disclosed by scientists, and less attention is paid to the political and economic aspects of the problem. Most of publications are devoted to applied questions of scientific and practical nature. Unfortunately, the publications of theoretical and methodical nature, devoted to the conceptual vision of bilateral relations in the field of tourism are almost absent. Regarding the frequency of geographical subjects, the largest number of processed by us research papers are devoted to Ukrainian-Polish and Ukrainian-Italian bilateral relations in the field of tourism.

An individual block of processed materials was formed of Ukrainian scientist's dissertations results.

It was found that the focus of scientists was paid to socio-geographical and institutional and legal aspects of bilateral relations between countries in the field of tourism, and to the problems of cross border cooperation of European regions and in the context of tourism relations. However, scientific works of practical nature are prevailing, but in the same way the coherent theoretical concept of bilateral cooperation in tourism was not created. The priority tasks of the Human Geography Research for the prospect study are theoretical and methodological foundations of bilateral cooperation in the field of tourism, development and improvement of concept and terminology system, and substantiation of effective types and forms of cooperation, extension of the geographical range of studied objects through increased attention to potential new partner countries.

Key words: bilateral cooperation, tourism, bilateral cooperation of Ukraine in the tourism sector, scientific research.